

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Белік Лариса Степанівна, Кузнецова Людмила Валентинівна СИНЕРГІЯ КЛАСИФІКАЦІЙ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ: ПРАВОВИЙ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ ВИМІР	663
Гресь Юлія Олегівна, Хижняк Євген Сергійович СПОСІБ ТА ЗНАРЯДДА УЧИНЕННЯ УМИСНОГО ВБИВСТВА: СЬОГОДЕННІ РЕАЛІЇ ПРАКТИКИ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ	665
Д'ячкова Марія Олегівна ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ПРЕЗУМПЦІЇ НЕВИНУВАТОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	667
Загородній Ігор Вікторович, Загородній Андрій Ігорович ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ МЕТОДИК ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я ОСОБИ	670
Колодіна Анна Сергіївна, Васильковський Олександр Васильович КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ДІЯЛЬНОСТІ З РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ	673
Федорчук Олександр Вікторович ХАРАКТЕРИСТИКА ОКРЕМИХ ПЕРЕДУМОВ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННИЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОСАДОВИХ ОСІБ	676
Чернов Олександр Віталійович КРИМІНАЛЬНА ПОВЕДІНКА ТА ПСИХІЧНІ ВІДХИЛЕННЯ: АНАЛІЗ ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦЯ	678
Чіпко Наталія Василівна, Лисяк Назар Васильович ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ ПІДОЗРЮВАНОЇ ОСОБИ, ЯКА ВЧИНИЛА ШАХРАЙСТВО	681
Чумак Сергій Прокотійович, Фалінський Павло Миколайович НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ	684
Шершенькова Вікторія Анатоліївна ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	687
Яцкевич Руслан В'ячеславович СТРУКТУРА ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ ЗАГАЛЬНОКРИМІНАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ	689
Алексєєва Ліна Леонідівна ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ТА ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ	692
Бершавська Анастасія Сергіївна ПОСОБНИЦТВО ЯК ЯВИЩЕ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ	694
Біцюк Андрій Володимирович РОЛЬ ТА МІСЦЕ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ У РОЗСЛІДУВАННІ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	697
Волос Владислав Олександрович ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ ЗА ПОПЕРЕДНЬОЮ ЗМОВОЮ ГРУПОЮ ОСІБ ..	699
Дрига Єлизавета Вадимівна ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЯВЛЕННЯ ФАКТІВ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ ЗБРОЇ ТА БОЄПРИПАСІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	701
Єленич Світлана Ігرافیвна ОБґРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ СТВОРЕННЯ СТРУКТУРНОЇ ВІЗУАЛІЗАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ОДЕСЬКОЇ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ШКОЛИ	703

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ТА ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ

Системний аналіз реакції українського суспільства та державних інституцій на окремі форми протиправної поведінки свідчить, що, нині, значну роль у вказаному процесі відіграють представники громадянського суспільства та різних типів медіа, які спеціалізуються на проведенні журналістських розслідувань. З одного боку, таку практику слушно відзначити як позитивну, адже це свідчить про стійкий розвиток демократії в Україні. З іншого боку, такі моделі не позбавлені й певних проблемних питань на що буде звернута увага у межах даної доповіді. Перш за все, звернімо увагу, що пріоритетним об'єктом для здійснення таких розслідувань є: а) діяльність високопосадовців, зокрема у частині їх способу життя, який не відповідає реальному рівню їх доходів, їх участі у корупційних схемах чи непрямого контролю за політичними силами тощо; б) резонансні злочини різної спрямованості, вчинення яких викликало значну суспільну увагу у зв'язку з особою жертви кримінального правопорушення.

Практика роботи слідчих підрозділів свідчить, що у хронологічні кореляції із кримінальним переслідуванням можна виокремити такі види журналістських розслідувань: а) розслідування, які проводяться до початку кримінального переслідування та їх результати оприлюднюються у медіа; б) розслідування, які проводяться одночасно із розслідуванням кримінального провадження; в) розслідування, які проводяться одночасно із заходами початкового оперативно-розшукового документування діяльності конкретних осіб оперативними підрозділами відповідних правоохоронних органів.

Аналізуючи структуру та якість журналістських розслідувань, слушно звернути увагу й на об'єктивні характеристики останніх, не применшуючи їх значення для розвитку демократії та громадянського суспільства в Україні:

- використання широкого спектру інформації низького рівня надійності, отриманої від ідеальних джерел, а також із використанням відповідних моделей OSINT. Принагідно звернути увагу, що відповідні моделі використовуються й правоохоронними органами у межах здійснення кримінального аналізу тощо. Водночас, така інформація не є основою для формулювання обвинувачення, а додатково перевіряється за допомогою процесуальних засобів, які відсутні у розпорядженні журналістів-розслідувачів та інших представників медіа;
- використання нерелевантної інформації, яка корелюється із конкретними епізодами злочинної діяльності, але формує негативний імідж особи у свідомості стороннього спостерігача. Більше того, слушно звернути

увагу, що більшість таких розслідувань характеризуються відступом від конституційного принципу презумпції невинуватості, адже містять прямі твердження щодо вчинення особою тих чи інших дій, а відповідний суб'єкт доволі обмежений у реалізації можливості свого захисту оскільки: а) відсутній належний правовий інструментарій для його здійснення крім звернення до суду із відповідним позовом щодо захисту честі, гідності чи ділової репутації, що доволі рідко має успіх оскільки судами вказані тези трактуються як оціночні судження; б) будь-які інші спроби захисту своїх прав, зокрема й звернення до правоохоронних органів подається як форма тиску на журналістів та перешкоджання виконання ними їх професійних обов'язків;

- неузгодженість таких дій із працівниками правоохоронних органів.

Зважаючи на викладене, особливу увагу необхідно звернути на неузгодженість таких дій із правоохоронними органами. З одного боку, такий підхід видається логічним, оскільки журналісти намагаються забезпечити конфіденційність свого розслідування на збирання основного масиву інформації, зберегти конфіденційність своїх джерел, уникнути витоку інформації про початок журналістського розслідування щодо конкретної особи, але, з іншого боку таких підхід створює значні труднощі для роботи правоохоронних органів.

Так, необхідно звернути увагу на те, що цілий комплекс таких проблемних питань виникає під час одночасної роботи щодо конкретного суб'єкта оперативних підрозділів відповідних правоохоронних органів та журналістів, зокрема:

по-перше, використовуючи гласні засоби отримання відповідної інформації представники медіа формують умови для передчасної поінформованості особи про наявність інтересу до окремих аспектів її життя чи професійної діяльності, яка пов'язана із вчиненням кримінальних правопорушень, а вивчення матеріалів практики свідчить, що особі стає відомо про початок таких розслідувань майже одразу, оскільки: а) окремі представники медіа з метою підвищення рейтингу своїх ресурсів та розвитку особистого бренду доволі часто анонсують свої плани щодо початку чи виходу матеріалів конкретного розслідування щодо відповідних осіб; б) існує високий ризик витоку інформації щодо початку та ходу здійснення таких розслідувань;

по-друге, будучи поінформованою щодо початку такого розслідування особа починає вживати заходів, які спрямовані на протидію встановленню тих чи інших фактів, посилення особистого захисту та захисту об'єктів постійного чи частого перебування, зниження відповідної інформації чи припинення конкретною комунікації з іншими особами, які задіяні у реалізації відповідних технологій злочинної діяльності.

Закономірно, що вказані дії, створюють значні перешкоди для нормальної роботи оперативних підрозділів у частині документування відповідних форм протиправної діяльності у частині: а) ускладнення організаційно-тактичної складової проведення окремих оперативно-розшукових заходів через неможли-

вість доступу на відповідні об'єкти чи до суб'єкта; б) підвищення ризику розшифрування осіб, які конфіденційно співпрацюють із відповідними оперативними підрозділами; в) втрата об'єктів та зупинка окремих протиправних процесів, які мають бути задокументовані.

Зважаючи на викладене, як питання для дискусії, можна запропонувати формування правового механізму, який передбачає негайне припинення журналістського розслідування на вимогу будь-якого правоохоронного органу, який розпочав кримінальне переслідування відповідної особи.

Ключові слова: кримінальне переслідування; журналістські розслідування; ознаки розслідувань.

Keywords: criminal prosecution; journalistic investigations; signs of investigations.

Бершавська Анастасія Сергіївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової
діяльності*

ПОСОБНИЦТВО ЯК ЯВИЩЕ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

З метою захисту суверенітету та територіальної цілісності України, посилення охорони національної безпеки та встановлення справедливої кримінальної відповідальності за дії, які становлять загрозу для цілісності держави, Законом України № 2198-IX від 14 квітня 2022 року КК України був доповнений ст. 111-2, яка передбачає кримінальну відповідальність за пособництво державі-агресору. Термін «пособництво» законодавець визначив у вказаній статті закону достатньо лаконічно як «умисні дії, спрямовані на допомогу державі-агресору». КК України не містить іншого розуміння поняття «пособництво». Лише в «ч. 5 ст. 27 КК України визначено, що пособником є особа, яка порадами, вказівками, наданням засобів чи знарядь або усуненням перешкод сприяла вчиненню кримінального правопорушення іншими співучасниками, а також особа, яка заздалегідь обіцяла переховати особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, знаряддя чи засоби вчинення кримінального правопорушення, сліди кримінального правопорушення чи предмети, здобуті кримінально протиправним шляхом, придбати чи збути такі предмети або іншим чином сприяти приховуванню кримінального правопорушення» [1]. На нашу думку визначення пособника як одного з видів співучасників вчинення злочину або ототожнення пособництва тільки із окремим видом злочинної діяльності, що посягає на національну безпеку, не може підміняти собою само явище пособництва як специфічної форми діяльності при вчиненні злочину в співучасті.

Для того щоб визначитись з криміналістичним змістом пособництва з позиції криміналістичної науки вважаємо потрібним звернутись до положень на-